

ховної музики, співів, поезії, а також інтерактивні технології (методи дискусійного змісту і творчого мислення). Доцільним, на нашу думку, буде проведення виховних заходів (“Молитви малих українців”, “Життя Ісуса Христа – приклад для наслідування”, “Таємниця Миколаївської ночі”), виставки малюнків та композицій на релігійну тематику.

Отже, ми впевнені, що саме християнські цінності порятують українську націю і допоможуть виховати молоде покоління наших співвітчизників високomorальними людьми і патріотами своєї держави. Вважаємо, що повернення до педагогічної спадщини видатного педагога М. Корфа сьогодні є актуальним і сприятиме своєчасному запровадженню в загальноосвітніх навчальних закладах навчальних дисциплін духовно-морального спрямування («Основи християнської етики») і відповідному введенню до класифікатора спеціальностей України спеціальності “Учитель християнської етики”.

Предметом подальшого наукового пошуку можуть стати шляхи підготовки майбутніх учителів до духовно-морального виховання учнів молодшого шкільного віку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Каптерев П.Ф. Новая русская педагогия, ее главнейшие идеи, направления и деятели / П.Ф. Каптерев. – СПб, 1914. – 211 с.
2. Корф Н.А. Русская начальная школа. Руководство для земских гласных и учителей земских школ / Н.А. Корф. – [изд. 2-е]. – СПб. : Изд. Д.Е. Кожанчикова, 1870. – 318 с.
3. Кремень В.Г. Філософія людиноцентризму як теоретична складова національної ідеї [Текст] / В.Г. Кремень // Дзеркало тижня. – 2005. – № 31 (559). – 13 серп. – С. 2).
4. Савченко О.Я. Виховний потенціал початкової школи : посібник [для вчителів і методистів початкового навчання] [Текст] / Олександра Яківна Савченко. – К. : Богданова А.М., 2009. – 226 с.
5. Ушинский К.Д. Собр. соч. : В 11 т. [Текст] / Константин Дмитриевич Ушинский / Изд-во АПН РСФСР. – Л.-М., 1950. – Т. 11: Переписка с бароном Н.А. Корфом. – С. 200–217.
6. Отчет о занятиях учительского съезда в г. Бердянске под руководством почетного члена Московского университета Барона Николая Александровича Корфа с 10-го по 16-е июня 1883 года. – Бердянск, 1884. – 270 с.
7. Стельмахович М.Г. Християнська етика в початковій школі / М.Г. Стельмахович // Поч. школа. – 1999. – № 4. – С. 15-17.

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ПЕДАГОГІЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

УДК 378.147+ 37.013 : 811(161.2)

Чемоніна Л.В.

Статтю присвячено проблемі підготовки студентів до використання сучасних педагогічних технологій у процесі навчання молодших школярів української мови. На основі аналізу досліджень

провідних вітчизняних учених і результатів опитування учителів визначено основні шляхи підготовки майбутніх професіоналів до технологізації процесу формування мовно-мовленнєвої компетенції учнів 1-4 класів.

Ключові слова: педагогічні технології, технологізація навчального процесу, ігрові технології, диференційований підхід, навчальна проектна діяльність, критичне мислення, рефлексія, мовно-мовленнєва компетенція.

ПОДГОТОВКА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ К ИСПОЛЬЗОВАНИЮ СОВРЕМЕННЫХ ПЕДАГОГИЧЕСКИХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОЦЕССЕ ПРЕПОДАВАНИЯ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА

Чемонина Л. В.

Статья посвящена проблеме подготовки студентов к использованию современных педагогических технологий в процессе обучения младших школьников украинскому языку. На основе анализа исследований ведущих отечественных учёных и результатов опроса начинающих учителей выделены основные пути подготовки будущих профессионалов к технологизации процесса формирования языковой компетенции учеников 1-4 классов.

Ключевые слова: педагогические технологии, технологизация учебного процесса, игровые технологии, дифференцированный подход, учебная проектная деятельность, критическое мышление, рефлексия, языковая компетенция.

PREPARING TEACHERS FOR A PRIMARY SCHOOL TEACHING OF MODERN TECHNOLOGY IN THE UKRAINIAN LANGUAGE TEACHING

Chemonina Lada

The article is devoted to preparing students for the use of modern educational technology in teaching primary school children Ukrainian language. Based on the analysis of research scientists and leading national survey results beginning teachers identified the main ways to train future professionals to the formation of technologizing linguistic competence of students in grades 1-4.

Key words: educational technology, educational process technologization, gaming technology, differentiated campaign, training design activities, critical thinking, reflection, and language competence.

Постановка проблеми. Концепція педагогічної освіти наголошує на необхідності посилення технологічної складової підготовки сучасного вчителя, суть якої полягає у засвоєнні студентами досвіду щодо взаємодії з учнями в урочний і позаурочний час. Отже, у майбутніх фахівців у галузі початкової освіти має бути сформована готовність до практичного застосування набутих знань щодо особливостей використання в навчальному процесі сучасних технологій, до вироблення особистісної педагогічної концепції.

Тому сьогодні технологічна грамотність і культура вчителя є нагальною проблемою науки і практики вітчизняної педагогічної освіти, оскільки переважна більшість випускників профільних ВНЗ не володіють методикою організації особистісно орієнтованого, демократичного і гуманістичного навчально-виховного процесу.

Аналіз досліджень і публікацій. Питання впровадження педагогічних технологій у процес навчання школярів висвітлено у працях багатьох вітчизняних учених. Так, у педагогіці і психології проблемі організації ігрової діяльності дітей присвячено дослідження П. Блонського, Л. Виготського, Д. Ельконіна, О. Леонтьєва, С. Рубінштейна, В. Сухомлинського, О. Савченка, К. Ушинського та ін., які обґрунтували її наукову сутність і значення для розвитку особистості. Учені-методисти (Т. Байбара, М. Вашуленко, І. Гудзик, О. Хорошковська та ін.) у своїх працях визначають гру як ефективний засіб навчання учнів початкової школи.

На необхідність здійснювати диференційований підхід у навчанні підростаючого покоління вказували Ю. Бабанський, Ю. Гільбух, Г. Люблинська, В. Онищук, В. Паламарчук, К. Ушинський та ін. Особливості запровадження цієї технології у практику роботи початкової школи висвітлено у дослідженнях таких учених, як-от: К. Коберник, Л. Коваль, С. Логачевська, О. Савченко та ін. Вони стверджують, що систематична робота вчителя в цьому напрямі дозволить створити сприятливі умови для розвитку кожного учня [3, с. 60].

Шляхи організації навчальної проектної діяльності (основоположники – американські педагоги Дж. Дьюї, У. Клипатрик, Е. Колліна) учнів 1–4 класів висвітлено у працях Т. Башкинської, О. Онопрієнко, В. Тименко. Згадані вчені зазначають, що використання цієї технології забезпечує формуванню в молодших школярів системи інтелектуальних і практичних умінь [3].

Підходи до реалізації технології розвитку критичного мислення розкрито у ряді досліджень зарубіжних (Д. Стіл, К. Хобарт, В. Сміт, С. Волтер та ін.) і вітчизняних учених (Т. Воропай, Д. Десятов, О. Марченко, О. Пометун, Л. Терлецька, С. Терно, О. Тягло та ін.). Окремі аспекти проблеми розвитку цієї якості саме в учнів початкової школи знайшли відбиток у наробках таких науковців, як-от: А. Байрамов, О. Белкіна-Ковальчук, Л. Липкіна, В. Синельников та ін. Вони визначають, що сформованість критичного мислення дозволить особистості давати самостійну оцінку інформації, наукових знань, думок оточуючих, сприятиме розвитку вміння бачити їх позитивні і негативні сторони, знаходити і пропонувати оптимальне розв'язання завдань, адекватно оцінювати дії інших людей і власні вчинки, об'єктивно сприймати критику і зауваження тощо.

Вивченню питання професійної готовності майбутніх учителів присвячено значну кількість наукових досліджень (О. Абдулліна, К. Авраменко, Г. Балл, В. Бондар, А. Вайсбург, Ф. Гоноболін, В. Дорохін, І. Зязюн, А. Капська, Л. Кондрашова, Д. Мазоха, В. Моляко, І. Пастир, А. Проскура, В. Слассьонін, Д. Узнадзе, О. Ярошенко та ін.). Узагальнюючі судження названих учених, ми можемо стверджувати, що готовність майбутнього вчителя початкової школи являє собою інтегральне особистісне новоутворення, підґрунтям якого є оптимальна сума знань, необхідна система професійних умінь і навичок, а також психологічна установка на досягнення поставленої мети, моти-

ви, потреби, здібності, особистісні якості, адекватні вимогам діяльності [1; 6; 7].

Питання готовності майбутніх учителів до використання педагогічних технологій у професійній діяльності висвітлено у наукових доробках вітчизняних учених (Л. Коваль, І. Манкусь, О. Мірошніченко, Л. Петухова, О. Пехота та ін.). Нам імпонує думка О. Мірошніченко, яка тлумачить підготовку майбутніх фахівців до впровадження дидактичних технологій у професійну діяльність як багатогранний навчально-пізнавальний процес, спрямований на оволодіння професійними знаннями, вміннями й навичками і формування якісного рівня готовності студентів до проектування означених технологій [5].

Проте, досліджуючи стан підготовки майбутніх учителів початкової школи до такої діяльності, названі вище науковці констатують його недостатній рівень. Серед факторів, що спричиняють це явище, вони називають такі: наявність психологічного бар'єру в молодих учителів щодо самостійного оволодіння інноваційними технологіями навчання; недостатній рівень розвитку вмінь як студентів, так і педагогів-початківців планувати, проектувати та моделювати технологічний процес навчання і здійснювати рефлексію власної професійної діяльності [2; 3; 5].

Мета статті: визначити шляхи підготовки майбутніх учителів початкової школи до впровадження сучасних педагогічних технологій у процес навчання учнів (на прикладі викладання української (рідної) мови).

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналіз досліджень і публікацій, а також вивчення стану підготовки молодих учителів до професійної діяльності дозволяють стверджувати, що однією з найскладніших і найактуальніших проблем їхнього становлення як фахівців у галузі початкової освіти є відсутність сформованих умінь застосовувати дидактичні технології у процесі викладання предметів шкільного курсу взагалі й рідної мови зокрема. На нашу думку, частково її вирішення має забезпечити вивчення студентами навчальної дисципліни «Сучасні технології викладання української мови в початковій школі».

Названий вище курс покликаний сприяти оволодінню майбутніми вчителями початкової школи методикою застосування навчальних технологій із метою подальшого використання набутих умінь і навичок у професійній діяльності, а саме при викладанні української (рідної) мови. Отже, вивчення цієї дисципліни має фундаментальне значення для формування готовності студентів до виконання основних професійних функцій у сфері забезпечення мовної освіти молодших школярів.

«Сучасні технології викладання української мови в початковій школі» передбачають аудиторну (лекції, практичні заняття), самостійну та індивідуальну роботу студентів, поточний модульний і підсумковий контроль.

Лекції, пропоновані майбутнім фахівцям у галузі початкової освіти, присвячені окремим темам курсу і за способом викладання є інформаційними, тобто передбачають передавання матеріалу шляхом послідовного розкриття наукових фактів, явищ, процесів і одночасно допомагає аудиторії студентів самостійно вибудувати цю систему в процесі «образ – мислення». Ми згодні з науковцями (А. Алексюк, Є. Моїсєєв, Ю. Фокін, Д. Чернилевський та ін.), що цей вид занять забезпечує вироблення певного наукового підходу до пред-

мета, що полягає у вивченні його в русі й розвитку. Лекція покликає формувати пізнавальну активність аудиторії через включення її у процес наукового пошуку, що забезпечує самостійне усвідомлення слухачами одержаних висновків тощо. Науковий і фактичний матеріал таких занять відображає ключові питання навчальної дисципліни.

Так, наприклад, зміст лекції № 2 (тема: «Сутність педагогічної технології та її структура») можна розкрити через такі питання: інноваційні технології навчання; сутність і особливості педагогічної технології; класифікація педагогічних технологій; головні ознаки педагогічної технології. Означений підхід, на нашу думку, дозволяє розкрити майбутнім фахівцям суть поняття «педагогічна технологія» через аналіз поглядів і концепцій провідних учених у галузі педагогіки і часткових методик викладання предметів шкільного курсу; визначити рівні її функціонування; виокремити специфічні сутнісні ознаки цього явища. Усе викладене вище дає студентам можливість з'ясувати критерії ефективного застосування педагогічної технології

Безперечним є факт, що не менш важливу роль у вивченні згаданої вище дисципліни відіграють практичні заняття, які передбачають опрацювання п'ятикурсниками теоретичних положень, засвоєних на лекціях і під час самостійної роботи, обговорення реферативних повідомлень, формування в майбутніх учителів початкової школи професійних умінь. У змісті кожного такого заняття ми виокремили теоретичну і практичну частини. Теоретична частина передбачає співбесіду викладача і студентів з основних питань теми, практична – обговорення повідомлень з актуальних тем організації процесу формування мовно-мовленнєвої компетенції молодших школярів на основі дидактичних технологій, а також виконання майбутніми фахівцями завдань практичного характеру.

Одним із засобів організації навчальної діяльності студентів на практичних заняттях мають виступати інтерактивні технології. Нам імпонує думка вчених (З. Бакум, С. Караман, О. Караман, М. Пентилюк, О. Пометун, Л. Пироженко та ін.), які зауважують, що їх суть полягає в організації колективного процесу навчального пізнання, заснованого на постійній активній взаємодії всіх студентів. Отже, позитивні результати у формуванні вмінь і навичок майбутніх учителів початкової школи викладати рідну мову на основі сучасних педагогічних технологій можуть бути досягнуті через взаємні зусилля при розв'язанні проблем усіх учасників навчального процесу.

Варто зазначити, що матеріал теоретичної частини практичних занять уможливорює використання різних інтерактивних технологій («Карусель», «Мікрофон», «Незакінчені речення», «Акваріум», «Велике коло», «2–4–усі разом», «Робота в парах», «Ротаційні (змінювані) трійки» тощо). На кожній парі доцільно використовувати технологію «Рольова гра», під час якої один студент виконує роль учителя початкової школи, демонструючи розроблений фрагмент уроку із використання певної технології, а інші майбутні фахівці виступають у ролі учнів. Обов'язковим етапом такої діяльності має бути рефлексія, що дозволяє виявити сильні і слабкі сторони у підготовці кожного до виконання професійних функцій.

Не менш цікавим і дієвим, на наш погляд, є опрацювання матеріалу таких занять і за допомогою технології розвитку критичного мислення. Так, під час

перевірки питань, передбачених теоретичною частиною, у нагоді може стати методи «Прес», «Сенкан», «Асоціативний кущ», «Кубування» тощо. Практичну частину можна організувати за допомогою стратегій «Мозаїка «Джигсоу»», «Групування» і т. п.

Не викликає сумніву той факт, що самостійна робота є основним засобом засвоєння студентами засвоєння матеріалу у вільний від аудиторних занять час. Такий вид діяльності передбачає вивчення майбутніми фахівцями окремих питань курсу. Так, студентам під час опрацювання дисципліни «Сучасні технології викладання української мови в початковій школі» можна запропонувати таку тематику самостійної роботи: «Ігрові мотиви й методика організації ігор на уроках української (рідної) мови в початковій школі», «Евристична бесіда як метод проблемного навчання мови в початковій школі», «Функціонально-стилістичний підхід до вивчення лінгвістичного матеріалу в початковій школі» тощо. Засвоєний у процесі самостійної роботи навчальний матеріал має бути винесено на поточний контроль.

Загальновідомо, що індивідуальна робота проводиться з окремими студентами з метою підвищення рівня їхньої підготовки та розвитку творчих здібностей. У процесі вивчення згаданої вище навчальної дисципліни майбутні вчителі початкової школи можуть готувати доповіді за такими темами: «Нестандартні уроки рідної мови в початковій школі», «Комп'ютер як засіб диференційованого навчання рідної мови в початковій школі», «Учнівські проекти – ефективний засіб формування комунікативної особистості» тощо.

Оцінювання навчальних досягнень студентів із «Сучасних технологій викладання української мови в початковій школі» має здійснюватися на основі рейтингової системи, яка передбачає використання поточного, проміжного і підсумкового контролю. Використання завдань, різних за характером (репродуктивні і творчі), дозволяє з'ясувати не тільки рівень орієнтації майбутніх фахівців у групі схожих понять, явищ, процесів, виявити знання теоретичних основ навчальної дисципліни, а й практичну готовність майбутніх фахівців до застосування педагогічних технологій у професійній діяльності.

Висновки. Підготовка п'ятикурсників до впровадження сучасних педагогічних технологій під час викладання української мови в початковій школі має носити системний характер і передбачати психологічну, педагогічну й методичну складові. Аналіз літератури з означеної проблеми та результатів бесід із учителями початкової школи дозволив визначити шляхи підготовки студентів до технологізації процесу навчання учнів 1-4 класів рідної мови (ознайомлення майбутніх учителів початкової школи із досягненнями в галузі психології, педагогіки і часткових методик щодо використання сучасних освітніх технологій у процесі викладання мови; практична підготовка студентів до створення умов для технологізації навчання учнів 1-4 класів (моделювання й проведення уроків української мови за різними навчальними технологіями); формування умінь і навичок п'ятикурсників щодо здійснення рефлексії, що сприяє аналітико-синтетичному і творчому підходу до організації власної діяльності, здійсненню самостійних досліджень у галузі лінгводидактики), які знайшли свій відбиток у навчальній дисципліні «Сучасні технології викладання української мови в початковій школі» для студентів спеціальності 7.01010201 «Початкова освіта».

Перспективи подальших пошуків у напрямку дослідження. Пропонована стаття не висчерпує всіх аспектів обраної проблеми. У подальшому планується дослідити теоретичні засади підготовки вчителів початкової школи до розвитку критичного мислення учнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бондар В.І., Шапошнікова І.М. Управління формуванням професійної компетентності вчителя / В. І. Бондар, І. М. Шапошнікова // Освіта і управління. – 2006. – Том 9. – № 2. – С. 20–27.

2. Коваль Л.В. Професійна підготовка майбутніх учителів у контексті розвитку початкової освіти : технологічний підхід : монографія / Л. В. Коваль. – Донецьк : ЛАНДОН-XXI, 2011. – 330 с.

3. Коваль Л.В. Сучасні навчальні технології в початковій школі : навч.-метод. посіб. / Л. В. Коваль. – Донецьк : ТОВ «Югосток, Лтд», 2006. – 226 с.

4. Методика навчання української мови в початковій школі : навч.-метод. посіб. для студ. ВНЗ / За наук. ред. М. С. Вашуленка. – К. : Літера ЛТД, 2011. – 364 с.

5. Мірошніченко О.В. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження дидактичних технологій у початковій школі : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія та методика професійної освіти» / О. В. Мірошніченко. – Одеса, 2009. – 20 с.

6. Петухова Л.Є. Теоретико-методологічні засади інформативних компетентностей майбутніх учителів початкових класів : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук : спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / Л. Є. Петухова. – Одеса, 2009. – 44 с.

7. Підготовка майбутнього вчителя до впровадження педагогічних технологій : навч. посіб. / О. М. Пехота та ін. [за ред. І. А. Зязюна, О. М. Пехоти]. – К. : Видавництво А. С. К., 2003. – 240 с.

8. Пометун О.І. Інтерактивні технології навчання : теорія, практика, досвід / О. І. Пометун, Л. І. Пироженко. – К., 2002. – 135 с.

9. Технологія сучасного уроку рідної мови / [Н. Б. Годуб, Л. М. Дяченко, Н. М. Остапенко, В. В. Шляхова]; за ред. Н. М. Остапенко. – Черкаси: Відлуння, 2001. – 128 с.

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ВНЗ

УДК: 159.9 + 004 + 378.14

Чумак В.В.

В статті розглядається зміст поняття «дистанційне навчання», розглядаються позитивні і негативні сторони дистанційного навчання, проблема самоорганізації навчальної діяльності студентів при впровадженні дистанційних технологій у навчальний процес вищого навчального закладу, проблема міжособистісного спілкування викладача зі студентами. Виявлено, що неповноцінність спілкування учасників дистанційного навчального курсу часто призводить до фрустрації, спричиненої почуттям самотності і незадоволеною потребою в спілкуванні. Для вирішення даних проблем в роботі про-